

Zápis z jednání 1. pracovního týmu Odborné komise pro důchodovou reformu (OK)

Ukončení II. pilíře a nastavení parametrů III. pilíře

Datum: 11. září 2014, 13:00

Místo: MPSV, Podskalská, Praha 2, č. 405

Přítomni: viz příložený seznam

XX

p. Samek zahájil jednání a shrnul úkoly PT1 v dalším období.

p. Potůček uvítal mezi přítomnými p. Čecha, který je vedoucím mise EU v ČR, a v jehož gesci bude i problematika sociálního pojištění. Dále se vyjádřil k dosavadnímu jednání PT1. Podle něj se PT1 nemusí omezovat pouze na inovace nižšího řádu, ale může uvažovat i v širších systémových kontextech, například o nefinanční motivaci, atd. Na takováto doporučení a návrhy totiž bude prostor na listopadové konferenci. Požádal, aby PT1 zpřesnilo zadání úkolů MF a MPSV.

p. Samek prohlásil, že mandát PT1 vnímá jako úzce definovaný, což považuje za dobré, vzhledem k tomu, že je možné se zaměřit na hledání opatření, která by podpořila další rozvoj III. pilíře, jak z hlediska počtu jeho účastníků, tak výše odváděných příspěvků, zapojení zaměstnavatelů. Vyjádřil souhlas s tím, že je zde možnost zvážit, zda III. pilíř, do něhož spadají i některé produkty životního pojištění nerozšířit i o jiné nástroje, obdobně jako v zahraničí. Dodal, že až PT1 zpracuje svůj návrh změn ve III. pilíři, bude zapotřebí, aby MF a MPSV evaluovaly finanční náročnost navrhovaných změn.

p. Hradil představil prezentaci Státní podpora III. pilíře, která vyhodnocuje dopad změn podpory státní podpory III. pilíře. Hlavním zjištěním bylo, že zatímco objem finančních prostředků vzrostl, počet účastníků mírně klesl. Vklady účastníků vzrostly nejen průměrně, ale i v rámci jednotlivých skupin. Počty účastníků, kteří nikdy nedosáhli na státní podporu, zůstaly poměrně konzistentní, zatímco lidé, kteří by za nových podmínek ztratili státní podporu, nebo její maximální výši, navýšili své příspěvky, aby jim státní podpora zůstala, případně aby stále maximalizovali výši státního příspěvku.

p. Samek poukázal na to, že z dat není vidět přímý efekt státní podpory III. pilíře na důchody, tedy že stát neví, co si za tyto finanční prostředky vynaložené na podporu III. pilíře v této oblasti kupuje.

p. Hradil odpověděl, že stát za podporu účastníků ve III. pilíři získává jistou strukturu úspor domácností.

p. Samek vyjádřil názor, že by cílem navrhovaných úprav mělo být dosažení změny stávajícího chování účastníků penzijního připojištění se státním příspěvkem (doplňkového penzijního spoření), aby se maximum finančních prostředků z III. pilíře přeměnilo na doplňkový starobní důchod, tj. aby III. pilíř nebyl brán občany pouze jako krátkodobá investice.

p. Hradil poznamenal, že největší množství úspor domácností je alokováno do produktů s velice rychlou likviditou. Vzněl rovněž otázku, zda cílem má být pouze navýšení důchodů, nebo například umožnění zaopětření se na důchod formou koupě nemovitosti.

p. Samek upozornil, že ČR je specifická v porovnání s ostatními zeměmi EU poměrně nízkou výší důchodů, kdy český důchod sotva pokryje, žije-li poživatel průměrného důchodu sám, náklady na bydlení. Je tedy nutné zajistit občanům prostřednictvím adresně poskytované státní podpory možnost tvorby doplňkového důchodu, který tuto situaci významně zlepší.

p. Jára prohlásil, že z grafu je vidět, že bude-li použita větší motivace, může to motivovat zaměstnance i zaměstnavatele k účasti. Mezi nimi pak může vzniknout dohoda, že zaměstnavatel sníží mzdu a posune ji do úrovně důchodového připojištění. Připomněl rovněž na případ stavebního spoření, u něhož vlivem snížení podpory došlo k poklesu atraktivity produktu.

p. Bezděk poděkoval MF za prezentaci a dodal, že díky změně pravidel poskytování státní podpory ve III. pilíři bylo do fondů vloženo účastníky o 32 % více prostředků, což je pozitivní. Zároveň vyzval, aby nedocházelo ke srovnávání spořicíh produktů, jelikož například stavební spoření je míněno na 6-7 let, zatímco účast ve III. pilíři by měla být zamýšlena na několik desetiletí.

p. Hampl vyjádřil názor, že lidé s nižšími příjmy a rodiny s dětmi obecně mají omezenou možnost spořit, zatímco lidé, kteří si mohou dovolit spořit, budou spořit právě jen tolik, aby to pro ně bylo maximálně výhodné. Je to hlavně otázka disponibilních zdrojů rodin. Proto také mandát komise zmiňuje, že má být ve III. pilíři posílena motivační funkce pro získání pravidelného příjmu v důchodovém věku s přihlédnutím k možnostem jednotlivých typů rodin a domácností. Navrhl proto zavést zohlednění dětí u III. pilíře po vzoru Riesterovy renty, která je uplatňována v Německu. Riesterova renta je specifická státním příspěvkem jak pro účastníka, tak i pro jeho děti. Způsob státní podpory státní podpory rovněž zvýhodňuje nízkopříjmové rodiny (až 92% z celkového příspěvku účastníka. V průměru činí státní dotace 30 až 50% z příspěvku - viz materiál MF). Tím by mohlo být dosaženo zatraktivnění III. pilíře pro nízkopříjmové skupiny i pro rodiny, neboť u rodin je mnohdy obtížné si spořit pro potřeby důchodu, protože většinu prostředků vynaloží na výchovu dětí.

p. Vostatek prohlásil, že by bylo dobré, kdyby existovala data o počtu předčasně vypovídáných smluv a objemu státních příspěvků a daňových odpočtů, které jsou vráceny do státního rozpočtu. Co se týče daňových odpočtů, doporučil vrátit se při jejich vykazování ke světově aplikované metodice (tj. k číslům v závorkách na slidech Srovnání státní podpory). Navrhl, aby MF upustilo od APS navržené metodiky vykazování spekulativních „nákladů obětované příležitosti státu“, které nemají ani žádnou analytickou hodnotu. Spekulace o zachování celkové výše mzdových nákladů v případě zrušení státní podpory příspěvků zaměstnavatele nemá oporu v zahraniční praxi. Daňové odpočty jsou z ekonomického hlediska veřejnými výdaji a měly by být takto vyhodnocovány. Dále mj. uvedl, že III. pilíř u nás neplní svoji úlohu, což je dáno i extrémní fiskální podporou ze strany státu. Na závěr dodal, že je potřebné přistupovat ke všem produktům tohoto typu stejně, bez ohledu na to, zda jejich poskytovateli jsou penzijní společnosti či životní pojišťovny.

p. Samek oponoval, že stát musí občany motivovat finančními prostředky, chce-li dosáhnout žádoucího výsledku, tj. přesvědčit je, aby si dlouhodobě odkládali významnou část svých pracovních úspor za účelem jejich zhodnocení a využití k pozdější výplatě důchodu. Co se týče srovnání různých typů spořicíh produktů, upozornil, že jak stavební spoření, tak například i termínované vklady, či investice do podílových fondů jsou zaměřeny na jiné cíle.

p. Šatava položil dotaz, zda by bylo možné získat data o úsporách v absolutních číslech, a zda došlo změnou pravidel udělování státní podpory ke generaci dodatečných úspor, nebo pouze jejich přelití odjinud. Dále se dotázal, zda MF disponuje daty, kolik lidí v III. pilíři jsou zaměstnanci, OSVČ, jaká je věková struktura účastníků, atd.

p. Jára se dotázal, kolik lidí již v rámci III. pilíře čerpá předdůchod.

p. Urban odpověděl, že u předdůchodů se jedná o cca 500 lidí, přičemž dodal, že Evropská komise tyto předdůchody kritizuje jako nástroj vyhánění lidí z trhu práce.

p. Čech dodal, že Evropská komise podporuje princip udržení lidí na trhu práce jako způsob posilování veřejných financí. Při zavádění předdůchodů navíc byly původně odhady kolem 30 000 účastníků.

p. Samek oponoval, že předdůchody jsou nutné v českém kontextu právě pro nemožnost lidí zůstat ve věku blízském důchodovému aktivními účastníky trhu práce, s reálnou šancí získat novou práci. Oproti jiným, zejména západním zemím, existuje v České republice systém podpor v nezaměstnanosti v silně redukované podobě, která nezajišťuje šanci na slušné „dožití“ do důchodového věku, a předdůchody jsou tak určitou náhradou podpory v nezaměstnanosti, jejímž cílem je i prevence znehodnocení celoživotního nároku na důchod, které hrozí při déletrvajícím nezaměstnanosti v předdůchodovém věku, popř. při čerpání pojistné matematicky doživotně zkráceného předčasného důchodu z průběžného systému důchodového pojištění. Evropská komise by podle něj měla brát v potaz velmi rozdílnou realitu života ve všech členských zemích. To co se v některých z nich může jevit jako „motivace zaměstnanců v předdůchodovém věku k opuštění trhu práce“ je v jiných zemích „naléhavým opatřením k zajištění hmotných potřeb dlouhodobě nezaměstnaných osob v předdůchodovém věku po uplynutí podpůrné doby podpory v nezaměstnanosti“.

p. Bezděk informoval přítomné o průzkumu, který si nechal udělat ve své společnosti, podle něhož je cca 10% z celkového objemu připsaných státních příspěvků vráceno za kalendářní rok. U výsluhových penzí jsou čerpány pouze jednotky procent u smluv, které již mají právo čerpat tyto prostředky.

p. Urban upozornil, že řada dat, která jsou po MF požadována, jsou dostupná z kvartálních reportů MF. Upozornil dále, že III. pilíř je dobrovolný, tudíž jsou dostupná pouze data o datu narození a pohlaví a zda účastník platí nebo ne, avšak například o příspěvku zaměstnavatele ne. Co se týče objemu vratek do státního rozpočtu, MF tato data může dodat.

p. Samek položil otázku, kam až by měl PT1 jít ve svém doporučení snížit hranici pro umožnění zřízení si doplňkového penzijního spoření, zda je umožnit od narození, či od 15 let. Sám se vyslovil pro první z obou návrhů z důvodu, že z hlediska cílů a efektů doplňkového penzijního spoření je klíčová dlouhodobost odvádění příspěvků, která umožňuje realizovat efekt výrazného růstu výnosů z výnosů. Čím dříve je doplňkové penzijní spoření zahájeno, tím výrazně vyšší mohou být celkové dosažené výnosy (jde o exponenciální, nikoliv lineární průběh růstu úspor na účtu účastníka).

p. Vostatek namítl, že spoření od narození nebude mít význam.

p. Hampl upozornil, že produkt by měl být jako nástroj politiky více cíleně zaměřen na různé skupiny obyvatel. Pokud rodiny nemají dost peněz, aby si rodiče mohli spořit na důchod s plnou státní podporou, nebudou spořit tím spíše svým dětem - s ohledem na umrtvení prostředků na tak dlouhou dobu. Pokud trochu peněz ušetří, spíše spoří dětem na budoucí bydlení, aby jim usnadnili v dospělosti založit vlastní rodinu. Spořit dětem ve III. Pilíři od narození by však pro rodiny mohlo mít více motivační prvek, pokud by si děti při dosažení dospělosti (nebo např. po ukončení VŠ) mohly celou částku, nebo její významnou část, vybrat pro účely zajištění vlastního bydlení, což je také určitý druh investice s vlivem na jistoty ve stáří. Kromě toho by se jednalo o významnou podporu začínajících rodin usnadňující zajistit bydlení a vytvořit podmínky pro výchovu dětí.

p. Urban poznamenal, že III. pilíř je jediný produkt s diskriminací, neboť je do něj vstup umožněn až od 18 let. Snížením vstupní hranice od narození by tato diskriminace byla odstraněna. Státní příspěvek by pak mohl plnit funkci bonusu za děti. Dále pak upozornil, že snížení hranice od narození bude mít národohospodářský dopad a jako takové bude tento zásah muset být vyčíslen.

p. Kubátová na návrh **p. Samka** neumožnit dětem vypovědět smlouvu podotkla, že nelze někomu zakázat zrušení smlouvy jen kvůli tomu, že mu byla pořízena jako dítěti, navíc i pro tyto případy by platila stejná pravidla pro vrácení státní podpory.

p. Franěk navrhl, že by zde mohla být odlišná lhůta pro předběžný výběr, tedy že by bylo zavedeno ochranné období. Upozornil ale zároveň, že pro občany, kteří by si založili připojištění například v 19 letech, by takovéto pravidlo neplatilo a tím pádem by se opět jednalo o diskriminaci.

p. Bezděk poukázal na možnost, kdy v případě nemožnosti zrušit smlouvu většina populace takovou smlouvu na 50 let neuzavře a tím nebude dosaženo žádoucího efektu.

p. Samek navrhl variantu, kdy by předčasný výběr byl umožněn např. formou „bezúročné půjčky“ části vlastních úspor účastníkem. Takovéto „dočasné odbytné“ bez sankce v podobě vrácení státní podpory by mohlo být využito k úzce vymezeným účelům, například na bydlení, nebo jak dodal **p. Jára** na vzdělání. Pokud by účastník nedostal své povinnosti „vypůjčené prostředky“ na svůj účet u penzijní společnosti vrátit, příslušná státní podpora by mu odňata. S ohledem na terminologické obtíže při pojmenování tohoto opatření požádal experty Ministerstva financí, aby posoudili možnosti vhodného pojmu, kterým by takové opatření bylo označeno; za pracovní název může být využíván termín *odbytné bez sankce*, dokud nebude nalezen výstižnější termín.

p. Bezděk dodal, že ve světě lze čerpat část prostředků z účtu i v případě závažných zdravotních problémů.

p. Šatava upozornil, že takováto půjčka může znevýhodnit normální spoření, jelikož podpora u penzijního spoření bude vyšší.

p. Kubátová požádala, ať je pro tuto půjčku použit jiný termín, neboť odbytným je ukončena smlouva, zatímco v tomto případě by smlouva neměla pozbýt platnosti. Navrhla proto termíny *mezivýběr* nebo *předčasný výběr*. Dále dodala, že je nutné vyřešit otázku daňové podpory.

p. Pitterling upozornil, že poskytování daňové podpory u předčasných výběrů není optimální. Dotázal se, co se pak stane, když občan půjčku nevrátí.

p. Urban odmítl možnost, že by finanční úřady měly zástavní právo.

p. Pitterling prohlásil návrh p. Samka za nerealizovatelný.

p. Král navrhl, aby případný předčasný výběr (ať už formou půjčky nebo jiné techniky) byl dostupný například pouze jednou po X letech spoření s maximálním možným výběrem například jedné poloviny naspořených prostředků. Nedoporučil omezovat účel předčasného výběru (zdravotní či jiný) z důvodů zbytečné byrokracie. Pokud by institut bez-sankčního předčasného výběru měl být zaveden, musí tomu tak být nejen v doplňkovém penzijním spoření, ale také v životním pojištění.

p. Samek se dotázal, zda tedy PT1 rozvine návrh bezúroční půjčky, nebo zda ho odmítne.

p. Bezděk se přiklonil k dalšímu promyšlení navržené půjčky.

p. Pitterling upozornil, že z pohledu daňové podpory je neakceptovatelné umožnit výběr prostředků dříve než v důchodovém věku.

p. Hampl podpořil i návrh bezúročné půjčky. Poznamenal, že to rovněž může vést k udržitelnosti veřejných financí, neboť to může umožnit vznik nových rodin díky usnadnění pořízení si bydlení.

Tento prvek může III. pilíř ztráknit pro řadu rodin. V konečném efektu to pak může ovlivnit i vyšší porodnost a v důsledku toho zvýšit udržitelnost veřejných financí.

p. Král rovněž podpořil návrh. Podle něj je nutné ztráknit vstup do produktů III. pilíře a zvýšit objem finančních prostředků, a ačkoliv část prostředků případnými předčasnými výběry odeče, přínos bude celkově kladný. Zvolení správné formulace pro zamezení zneužívání daňové podpory je podle něj jen technikálie.

p. Vostatek návrh taktéž podpořil, vyjádřil ale svůj nesouhlas s podobou současného systému daňové podpory.

p. Jára upozornil, že umožněním založení připojištění již od narození může dojít k rozředění prostředků, neboť v systému zůstane stejný objem peněz, ale budou rozděleny mezi rodiče a děti.

p. Samek uzavřel jednání s tím, že PT1 se tedy přiklonilo k rozvedení návrhu *odbytného bez sankcí* a bude hledat vyhovující pojem pro toto opatření a zváží, zda by měl existovat taxativní výčet případů, kdy bude možno o takové plnění požádat, popř. zda bude stanovena tato možnost obdobně, jako tomu bylo u výsluhového důchodu, tj. počtem let minimální doby placení příspěvků a omezením výše výběru ve vazbě na celkovou výši prostředků na účtu účastníka, počtu takových výběrů, popř. s vymezením doby před dosažením důchodového věku, kdy by takový výběr již nebylo možné realizovat.

Další jednání PT1 se bude konat ve čtvrtek 18. 9. 2014 od 15:00 do 18:00 v zasedací místnosti č. 405, Podskalská 19, Praha 2.

Závěr

PT1 navrhne variantu „odbytného bez sankcí“, které umožní účastníkům bezsankční a bezúroční výběr prostředků z III. pilíře pod podmínkou jejich navrácení.

Na příštím jednání PT1 probere materiály APS a ČAP.

Zapsala: Markéta Ročejdlová

Vidoval: Vít Samek

Seznam přítomných

Petra	Beránková	Sekretariát OK
Vladimír	Bezděk	APS
Monika	Bušovská	MF
Zdeněk	Čech	Zastoupení EK v ČR
Jiří	Dolejš	PSP
Tomáš	Fiala	VŠE
Michal	Franěk	MF
Otakar	Hampl	MZe
Dušan	Hradil	MF
Jaroslav	Jára	ASO
Aneta	Karlíková	MF ČR
Filip	Král	ČAP
Irena	Kubátová	MF

Zdeněk	Linhart	MPSV
Marcel	Pitterling	MF
Martin	Potůček	Předseda OK
Markéta	Ročejdlová	sekretariát OK
Vít	Samek	ČMKOS
Marek	Suchomel	MPSV
Jiří	Šatava	CERGE-EI
Jan	Škorpík	MPSV
Radek	Urban	MF ČR
Jitka	Vítková	KZPS
Jaroslav	Vostatek	VŠFS